

SN rozstrzygnie, czy będzie łatwiej uzyskać emeryturę pomostową

ORZECZNICTWO Już jutro Sąd Najwyższy powinien odpowiedzieć na pytanie, **jakie okresy tzw. pracy szczególnej powinny się znaleźć w świadectwie pracy.** To ważne również dla tych, którzy czekają na przywrócenie szerokiego stosowania pomostówek, co nastąpi 1 stycznia 2024 r.

Karolina Topolska
karolina.topolska@infor.pl

Okresy pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (dalej: praca szczególna) trzeba wpisywać w świadectwie pracy. Wątpliwości budzi jednak to, które konkretnie prace, a więc z jakiego katalogu (starego czy nowego) i z jakiego okresu (sprzed 1 stycznia 2009 r. czy po tej dacie). Kwestia ta może się okazać kluczowa dla przyznania emerytury pomostowej, a także tzw. rekompensaty osobom, które nie mogą liczyć na wcześniejszą emeryturę ani pomostówkę.

Te wątpliwości, a przynajmniej ich część, może rozwiązać uchwała Sądu Najwyższego, która ma zapaść już jutro w sprawie zagadnienia prawnego o sygn. III PZP 5/22.

Wachlarz wyboru

Zdaniem Sądu Okręgowego w Toruniu, który przekazał zagadnienie do rozpatrzenia przez SN, trzeba dokonać wyboru jednej z co najmniej dwóch opcji. Według pierwszej w świadectwie pracy trzeba podać informację o okresach pracy szczególnej po 2008 r., jeśli została ona zawarta w nowym wykazie takich prac, zamieszczonym w obowiązującej od 2009 r. ustawie o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 164, dalej: u.e.p.). Drugi wariant przewiduje, że w świadectwie wpisujemy jedynie okres zatrudnienia pracownika przypadający do końca 2008 r., obejmujący pracę szczególną ze starego wykazu. Ten ostatni znajdziemy w rozporządzeniu z 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. poz. 43 ze zm.).

Ustalenie przez SN, że świadectwo pracy powinno obejmować informację o pracy szczególnej wykonywanej także po 2008 r., ułatwi pracownikom dochodzenie emerytur pomostowych – uważa Marcin Iwanowski, adwokat z Kancelarii Prokurent. Dodaje, że zainteresowanym przysługiwać będzie wówczas prawo żądania od pracodawców uzupełnienia wcześniej wystawionych świadectw. To na nich bowiem spoczywa obowiązek wykazania okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Odmienne rozstrzygnięcie SN, tj. wskazujące na ograniczony do 31 grudnia 2008 r. okres zatrudnienia w szczególnych warunkach, spowoduje, że pracownicy mogą nie być w stanie wykazać okresów takiej pracy, co może pozbawić ich prawa do emerytur – uważa prawnik.

Idzie nowe

Problemy związane z pracą szczególną w świadectwie

pracy nabierają jeszcze większego znaczenia, gdy weźmiemy pod uwagę, że od 1 stycznia 2024 r. emerytura pomostowa straci swój obecny, wygasający charakter (zniknie wymóg wykonywania takiej pracy przed 1999 r. – patrz: infografika). To zasługa zawartego przez rząd z Solidarnością w czerwcu br. porozumienia, które następnie zostało przekute w nowelizację u.e.p. W efekcie tej zmiany więcej osób będzie zainteresowanych pomostówkami i o nie wystąpi. W tym kontekście dane ludziom większych możliwości dowodowych byłoby dla nich bardzo korzystne.

Do emerytury tej będą uprawnieni pracownicy, którzy po 2008 r. wykonywali pracę szczególną w rozumieniu u.e.p. Ale nie tylko. Z roszczeniem o jej wypłatę będą mogli wystąpić także ci, którzy przed 2009 r. wykonywali tego rodzaju prace albo prace wymienione w rozporządzeniu z 1983 r. Tym bardziej zasadne wydaje się więc przyjęcie, że w świadectwie pracy pracodawca powinien zawrzeć nie tylko informacje o okresach pracy szczególnej w rozumieniu rozporządzenia z 1983 r., lecz także prace uznane za takie w u.e.p. – przekonuje dr hab. Iwona Sierocka, prof. UwB, ekspert kancelarii BKB Baran Książek Bigaj.

Kodeks górą

Skąd wątpliwości? Z samego brzmienia przepisów o świadectwie pracy. Kodeks pracy nakazuje wpisywać do niego informacje niezbędne do ustalenia uprawnień z ubezpieczenia społecznego. Z kolei rozporządzenie w sprawie świadectwa pracy (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1862 ze zm.) mówi po prostu, że chodzi m.in. o informacje dotyczące okresu wykonywania pracy szczególnej.

A zatem ani kodeks, ani akt wykonawczy nie wiążą pracodawcom rąk, jeśli chodzi o wpisanie danego okresu pracy szczególnej do dokumentu. Robią to dopiero wytyczne dotyczące sposobu wypełnienia świadectwa, zamieszczone pod wzorem tego dokumentu, zawartym w załączniku do rozporządzenia. Co ciekawe, sam wzór ma charakter jedynie pomocniczy. Jednak zdaniem SO w Toruniu wytyczne do jego wypełnienia są wiążące. A jedną z nich jest polecenie, aby w dokumencie tym wpisać okres zatrudnienia pracownika, przypadający do końca 2008 r., przy wykonywaniu pracy szczególnej z rozporządzenia z 1983 r. Czyli treść załącznika jest niezgodna z brzmieniem zarówno samego rozporządzenia, jak i – co ważniejsze – ustawy.

Wydaje się zatem, że pracodawca powinien w świadectwie umieścić wszystkie okresy pracy szczególnej pracownika – wskazuje Marcin Iwanowski.

Potrzebne jasne stanowisko...

Jeszcze inaczej uznał Sąd Rejonowy w Sieradzu, który w wyroku z 11 lipca 2022 r., sygn. IV Pa 10/22, stwierdził, że w świadectwie można wpisywać okresy pracy szczególnej według katalogu z 1983 r., a wykonywanej po 2008 r.

Natomiast sam SO w Toruniu uważa, że w dokumencie tym trzeba podać jedynie zatrudnienie sprzed 2009 r. i to tylko według starego katalogu. A nie należy w ogóle wpisywać okresów pracy na podstawie nowego wykazu, zarówno tych przypadających przed, jak i po 2009 r. Bo – jak podkreśla sąd – ZUS już o nich wie z rejestrów, które prowadzi, albo z zaświadczeń od pracodawców. Na bazie obecnych przepisów firmy muszą bowiem przekazywać organowi rentowemu informacje o zatrudnieniu przy pracy szczególnej, a te trafiają do rejestrów stanowisk i osób wykonujących taką pracę (za których są należne składki na Fundusz Emerytur Pomostowych).

W związku z tym w ocenie sądu zamieszczenie w świadectwie informacji o pracy z nowego wykazu byłoby już zbędne. Wśród ekspertów pojawiają się jednak głosy, że oficjalny rejestr sprawy nie załatwia, a zapisy w dokumencie przekazanym pracownikowi mogą mieć walor nie tylko informacyjny, lecz także dowodowy.

Ustawa nie przewiduje bowiem konsekwencji niewywiązania się z tych obowiązków przez pracodawców – wskazuje Marcin Iwanowski. Dodaje też, że pracownik musi przedłożyć ZUS-owi wszystkie świadectwa pracy, na podstawie których organ weryfikuje okresy warunkujące uzyskanie emerytur pomostowych.

Brak wpisu w świadectwie pracy lub w ewidencji prowadzonej przez pracodawcę niewątpliwie utrudni więc udowodnienie faktu pracy szczególnej – stwierdza prof. Iwona Sierocka. Jej zdaniem taka praca może być jednak wykazana także na podstawie innych środków dowodowych, np. zeznania świadków.

...i szerokie horyzonty

W sprawie rozpatrywanej przez SO w Toruniu pracownik domaga się podania w świadectwie okresu pracy szczególnej wykonywanej w 2009 r. SN może więc wypowiedzieć się tylko co do tego, czy w takim dokumencie trzeba wpisywać pracę z nowego wykazu wykonywaną po 2008 r. Ekspert wskazuje jednak, że problem dotyczący tego, jakie prace szczególne zamieszczać w świadectwie, jest dużo szerszy.

Profesor Iwona Sierocka zwraca uwagę, że według art. 3 ust. 7 ustawy o emeryturach pomostowych za pracowników wykonujących pracę szczególną uważa się również osoby wykonujące ją

Kto może liczyć na świadczenie

Emerytura pomostowa przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie warunki:

- 1 urodził się po 1948 r.;
- 2 ma okres pracy szczególnej wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3 ma co najmniej 55 lat (kobieta) lub 60 lat (mężczyzna);
- 4 ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS (u.e.r.), wynoszący co najmniej 20 lat (kobieta) lub 25 lat (mężczyzna);
- 5 przed 1999 r. wykonywał pracę szczególną w rozumieniu u.e.r.;
- 6 po 2008 r. wykonywał pracę szczególną w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych.

tego punktu nie będzie już od 1 stycznia 2024 r.

Rekompensata:

- przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma co najmniej 15-letni okres pracy szczególnej w rozumieniu u.e.r.;
- nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie u.e.r.;
- do obliczenia jej wysokości liczą się tylko okresy pracy szczególnej do końca 2008 r.

LR ©

Odpowiedź jest istotna dla przyszłych emerytów

Zagadnienie prawne w sprawie III PZP 5/22:

Czy na podstawie art. 97 par. 2 kodeksu pracy w zw. z par. 2 ust. 1 pkt 15 rozporządzenia w sprawie świadectwa pracy w ust. 6 pkt 11 świadectwa należy podać informację o okresie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, świadczony po 31 grudnia 2008 r., o której mowa w ustawie o emeryturach pomostowych, czy też – zgodnie z dyrektywami Sposobu wypełniania świadectwa pracy, umieszczonymi w załączniku do rozporządzenia – pracodawca może wskazać w świadectwie pracy jedynie okres zatrudnienia pracownika przypadający do 31 grudnia 2008 r. przy wykonywaniu prac, o których mowa w rozporządzeniu z 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

©

w rozumieniu tej ustawy lub ustawy o emeryturach i rentach z FUS przed dniem wejścia w życie u.e.p. To oznacza, że za pracownika wykonującego prace szczególne uznaje się osobę, która przed 2009 r. wykonywała prace tak kwalifikowane w rozporządzeniu z 1983 r. lub wymienione w załącznikach do u.e.p.

Te ostatnie, według wytycznych dołączonych do rozporządzenia w sprawie świadectwa pracy, nie są jednak uwzględniane w dokumencie wydawanym przez pracodawcę. A to oznacza, że jeżeli pracownik przed 2009 r. wykonywał prace zaliczane przez u.e.p. do prac szczególnych, nie zostaną one wykazane ani w świadectwie pracy, ani w wykazach przekazanych do ZUS. To może skutkować utratą prawa do emerytury pomostowej – wskazuje ekspertka BKB. Chodzi o sytuację, gdy prace z nowego katalogu były wykonywane przed 2009 r., a zarazem nie były objęte starym katalogiem takich prac z 1983 r. Przykładowo nowy katalog z u.e.p. wymienia prace bezpośrednio przy przetworzeniu materiałów zawierających azbest lub prace rozbiórkowe związane z ich usuwaniem, podczas gdy w starym wykazie z 1983 r. jest mowa tylko o pracach wykonywanych bezpośrednio przy przetworstwie azbestu.

Zdaniem prof. Sierockiej w świadectwie pracy należy więc wskazywać także prace szczególne w rozumieniu u.e.p., wykonywane do 2009 r.

Niektórzy prawnicy podkreślają też, że informacja o pracy szczególnej w świadectwie pracy ma również istotny wpływ na przyznanie rekompensaty z ustawy o emeryturach pomostowych. Ich zdaniem, jeśli dotyczy ona starego katalogu prac i okresu po 2008 r., to taki okres może mieć wpływ na ustalenie prawa do rekompensaty. I jest to niezależne od tego, że do obliczenia wysokości rekompensaty są brane pod uwagę tylko okresy pracy sprzed 2009 r. Może się więc okazać, że np. jeden miesiąc pracy szczególnej ze starego katalogu, wykonywanej już w 2009 r., będzie kluczowy do tego, by otworzyć prawo do rekompensaty.

Zapytaliśmy resort pracy, czy w związku ze zmianami ustawowymi zamierza znówelizować rozporządzenie w sprawie świadectwa pracy, jednak do chwili zamknięcia tego wydania DGP nie uzyskaliśmy odpowiedzi. Zdaniem niektórych prawników wprowadzenie nie jest to konieczne, bo ustawa i tak ma pierwszeństwo przed rozporządzeniem. Ale z punktu widzenia firm lepiej byłoby nie pozostawiać pola do różnych interpretacji.

©